

Nr 130.

Av herr **Hansson** i Skegrie m. fl., om ändrad indelning av landet i bostadskostnadsgrupper för folkpensionärerna.

Enligt gällande lag om folkpensionering indelas landet i fem bostadskostnadsgrupper för folkpensionärerna. Till alla pensionärer, som äro bosatta på orter, som tillhöra någon av grupperna 2—5, skall efter inkomstprövning bostadstillägg utgå, medan för grupp 1 hela bostads- och bränslekostnaden anses ingå i den allmänna ålderspensionen. Några statliga bostadstillägg utgå således inte till folkpensionärerna i den lägsta bostadskostnadsgruppen, dit de flesta pensionärerna höra. Bostadstilläggen för grupperna II—V utgå med följande belopp:

	Grupp			
	II	III	IV	V
Ensamstående	150	300	450	600
Makar	200	400	600	800

Grundvalen för riksdagens beslut 1946 om dyrortsgraderade bostadstillägg till folkpensionärerna utgjorde en av socialvårdskommittén företagen undersökning om folkpensionärernas bostadsförhållanden. Den 1947 företagna indelningen av landet i olika bostadskostnadsgrupper har däremot skett med ledning av uppgifterna i 1945 års allmänna bostadsräkning. Socialvårdskommittén fann vid sin undersökning att bostadskostnaderna för folkpensionärerna växlade avsevärt mellan olika kommuner.

Redan när riksdagen tog ställning till frågan om dyrortsgraderade bostadstillägg framförde vårt parti kritik mot resultatet av socialvårdskommitténs undersökningar (motion II: 496). I motionen anmärktes att de framräknade siffrorna icke återgävo bostadskostnaderna för folkpensionärerna vid *lika standard* utan bostadskostnaderna för de faktiska bostäder pensionärerna bebodde. Det framgick av undersökningen att folkpensionärernas bostadsstandard över huvud taget var synnerligen låg men att den på landsbygden var avsevärt mycket sämre än i speciellt de största städerna. Beträffande beräkningarna av kostnaderna för pensionärernas egna bostäder var materialet behäftat med betydande brister. Hänsyn hade inte tagits till amortering och avskrivning samt reparations- och underhållskostnader, vilket medfört att bostadskostnaderna blivit för låga på landsbygden.

Trots de anmärkningar som från vårt håll gjordes gentemot socialvårdskommitténs undersökning godkände riksdagen förslaget om dyrortsgra-

derade bostadstillägg. Emellertid fastställdes att bostadskostnadsgrupperingen endast skulle gälla i två år och att därefter en revision av indelningen skulle företagas. För att om möjligt komma fram till hållbarare uppgifter till denna översyn tillkallades våren 1947 sakkunniga för att undersöka folkpensionärernas bostadsförhållanden och särskilt deras bostadskostnader. De sakkunniga ha sedermera hösten 1948 avlämnat ett (stencilerat) betänkande i ämnet.

De sakkunniga leverera i sin utredning en rätt hård kritik av socialvårdskommitténs undersökning. Det framhålles beträffande bostadskostnaderna, att uppgifterna äro ganska osäkra, emedan ett mycket stort antal uppgifter särskilt på landsbygden voro dels obesvarade och dels ofullständiga. De sakkunniga förklara att kommitténs undersökning gav vid handen att skillnaden i bostadsstandard för folkpensionärerna på landsbygden och i städerna var större än väntat och framhålla bl. a.: »Väntat var att landsbygden skulle ha det sämre ställt än städerna, men skillnaden är överraskande stor, standarden är verkligen lägre på landsbygden än man gärna vill föreställa sig».

Beträffande bränsleposten framhålla de sakkunniga att enligt kommitténs undersökning förekom inte fritt bränsle på landsbygden i den omfattning man i allmänhet tror. Endast en tredjedel av folkpensionärerna i A-kommunerna hade fritt bränsle. Variationerna voro stora även inom samma kommuntyp. I A-kommunerna måste 12 procent av folkpensionärerna betala 200 kr. eller mera för bränslet om året.

De sakkunniga summera resultatet av sin granskning av socialvårdskommitténs undersökning i följande ordalag: »Folkpensionärernas bostadsförhållanden äro mycket olika på olika orter. Mest i ögonen fallande äro de stora standardskillnaderna mellan stad och land. Delvis på grund härav är det som tilläggspensionärernas levnadskostnader äro mycket starkare nedpressade på landsbygden än i städerna. Skillnaden i bostadskostnader mellan dyra och billiga orter är faktiskt till en inte obetydlig del en skillnad i bostadsstandard».

De sakkunniga ha i enlighet med sitt uppdrag företagit en undersökning av bostadsförhållanden och bostadskostnader för 14 282 pensionärer på sammanlagt 65 orter. Även denna undersökning visade att folkpensionärernas bostadsstandard är låg. Den dominerande lägenhetstypen var 1 rum och kök. I lägsta kvalitetsgruppen kommo 59 procent av alla lägenheter på de undersökta orterna. I bostadskostnadsgrupp I hörde 69 procent av bostäderna till lägsta klassen, medan bostäderna i övriga grupper voro av något högre standard genomsnittligt sett.

Vad bostadskostnaderna beträffade funno de sakkunniga att skillnaderna inte voro särskilt stora mellan olika ortsgrupper. Medelhyran för lägenhetstypen 1 rum och kök utan centralvärme, men med vatten och avlopp, upp-

gick i grupp I till 240 kr. och i grupp V till 454 kr. när det gällde i fria marknaden förhyrda bostäder. Skillnaden var sålunda 240 kr. Differensen mellan grupp I och grupp II var för nämnda lägenhetstyp endast 47 kr. Om man medräknade samtliga förhyrda lägenheter, således inte endast de i fria marknaden förhyrda, blev likaledes resultatet endast obetydliga differenser i medelhyrorna mellan de båda lägsta grupperna. Medelhyran för 1 rum och kök uppgick till 228 kr. i grupp I och till 266 kr. i grupp II. Även om man jämförde med bostadsräkningens material, var skillnaden i medelhyra per år mellan de båda lägsta bostadskostnadsgrupperna obetydligt eller 44 kr.

Hyran varierade emellertid avsevärt inom de olika ortsgrupperna. Inom bostadskostnadsgrupp I betalade 61 procent av folkpensionärerna en hyra av högst 200 kr. och 33 procent mellan 200 och 400 kr., medan inom grupp II motsvarande siffror voro 41 och 45 procent. Därav torde man kunna draga den slutsatsen att många folkpensionärer i grupp I betala lika stor hyra som en betydande del av pensionärerna i grupp II.

Vad bränslekostnaderna beträffade voro olikheterna knappast mera påfallande mellan skilda ortsgrupper. För grupp I uppgingo de till 157 kr. per år mot 200 kr. i grupp II och 163 kr. i grupp III.

De sakkunniga ha även beräknat de sammanlagda kostnaderna för bostad och bränsle. Även nämnda kostnader ökade i stort sett från lägre till högre bostadskostnadsgrupper. Skillnaderna voro emellertid stora även inom de olika bostadskostnadsgrupperna. För äkta makar växlade således de sammanlagda kostnaderna från 254 till 639 kr. i grupp I, från 338 till 669 kr. i grupp II och från 376 till 554 kr. i grupp III.

De sakkunniga sammanfatta resultaten av sina egna undersökningar på följande sätt: »Såväl i fråga om beräkningsbara faktiska kostnader för bostad och bränsle som i fråga om medelhyror för vissa bestämda lägenhetstyper är skillnaderna mellan olika bostadskostnadsgrupper mindre än skillnaderna i bostadstillägg enligt folkpensioneringslagen. Överensstämmelsen mellan undersökningens medelhyror och motsvarande medelhyror enligt hyresräkningen 1945 är god. Det förhållandet att pensionärernas faktiska hyror i genomsnitt understiger den övriga befolkningens, måste sålunda bero på skillnader i bostädernas standard».

De uppgifter, på vilka den nu gällande bostadskostnadsgrupperingen grundat sig, motsvara icke de verkliga förhållandena. De äro ett uttryck för de olikheter i standard, som äro speciellt markerade när det gäller folkpensionärernas bostäder. Räknar man med samma bostadsstandard bli differenserna mellan olika orter tämligen ringa. Vad beträffar den egentliga landsbygden och mindre tätorter och städer äro skillnaderna i det närmaste obefintliga.

Den undersökning, som socialvårdskommittén på sin tid företog, var

missvisande även i fråga om bränsleposten. Kommittén räknade dels med att en stor del av pensionärerna på landsbygden hade fritt bränsle och dels med att bränslepriserna skulle komma att sjunka efter kriget. Utvecklingen blev den rakt motsatta, och prisstegringen på bränslet har blivit väsentligt större på landsbygden än i städerna. Även denna omständighet har medverkat till att utjämna bostadskostnaderna.

Vid dyrortsjämförelser olika orter emellan utgår man i princip från samma standard. Det gäller dyrortsgrupperingen för statstjänstemännens löner och för de statliga skatteavdragen liksom för bostadskostnadsgrupperingen. Det torde emellertid vara tydligt att bostadskostnadsgrupperingen i praktiken genomförts utan att denna princip upprätthållits. De sakkunniga, som säga sig icke vilja ingå på frågan om de principer, som legat till grund för utformningen av bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen, komma till följande slutsats: »Förhållandet är tydligen det, att medan man förutsatt, att bostadstilläggen skulle utgå efter principen 'lika standard', så har bostadskostnadsgrupperingen i realiteten icke kunnat genomföras enligt denna princip, och skillnaden i bostadstillägg mellan de högre och de lägre bostadskostnadsgrupperna är följaktligen väsentligt större, än som svarar mot skillnaden i bostadskostnaden vid lika standard».

För att åskådliggöra vilka verkningarna bliva vid en bostadskostnadsgruppering enligt principen om »lika standard», företaga de sakkunniga provgrupperingar. De utgå härvid från de två typerna lägenheter om 1 rum och kök dels utan centralvärme men med vatten och avlopp samt dels med centralvärme men utan badrum. Dessa båda grupper sammanvägas i proportionerna $\frac{3}{4}$ och $\frac{1}{4}$. För icke hyresräknade orter d. v. s. mindre tätorter och landsbygden har man räknat fram s. k. generella hyrestal, vilka använts dels oförändrade och dels reducerade med 20 procent. Uppgifterna om hyrorna ha hämtats från bostadsräkningen 1945, och bränslekostnaderna ha fastställts med ledning av ransoneringsbestämmelser och priser 1945/46. Beräkningarna avse en bostad för gift par. Spännvidden mellan de framräknade krontalen mellan högsta och lägsta orter blir 502 kr. Om intervallen mellan gruppgränserna fastställs till 200 kr. och antalet grupper till fem, blir resultatet av grupperingen att samtliga orter komma inom grupperna II—IV. Huvudmassan av orterna kommer i grupp II, medan varken den lägsta eller den högsta gruppen blir representerad. Om man minskar intervallen till 125 kr. men fortfarande räknar med fem grupper — vilket innebär ett avsteg från principen om lika standard — blir grupperingen mera lik den nuvarande bostadskostnadsgrupperingen.

De sakkunniga ha även gjort en gruppering efter de genomsnittliga faktiska kostnaderna på varje ort för lägenheter om 1 rum och kök. Om intervallen mellan gruppgränserna fastställs till 200 kr., komma endast några få orter i lägsta gruppen.

Av resultatet av de utförda provgrupperingarna framgår otvetydigt att den nuvarande bostadskostnadsgrupperingen icke är rättvisande. Detta drabbar speciellt de folkpensionärer, vilka bo i orter som placerats i lägsta gruppen. Ett bostadstillägg av samma storlek i grupp I som i grupp II framstår som synnerligen motiverat efter den utredning särskilda sakkunniga företagit av folkpensionärernas bostadskostnader och bostadsförhållanden. Minskningen av antalet grupper till fyra genom uppflyttande av nuvarande grupp I till grupp II är att betrakta som ett första steg mot grupperingens slopande.

Då gällande bostadskostnadsgruppering endast har provisorisk karaktär för åren 1948 och 1949, bör uppflyttningen av lägsta gruppen träda i kraft den 1 januari 1950. Kostnaderna för de statliga bostadstilläggen enligt gällande bostadskostnadsgruppering uppskattas för 1948 till 102 milj. kr. De sakkunniga ha gjort vissa beräkningar över vad de av dem utförda provgrupperingarna, omsatta i praktiken, skulle kosta. Kostnadsökningarna skulle bli förhållandevis ringa; i två av de sakkunnigas fyra alternativ skulle t. o. m. uppstå en minskning. De sakkunniga förutsätta emellertid att inga orter skola flyttas ner i lägre bostadskostnadsgrupp än de nu äro placerade i, och då torde kostnaderna stiga med cirka 25 milj. kr. för bostadstilläggen enligt alternativet med lika standard. I så fall skulle inga orter placeras i nuvarande lägsta bostadskostnadsgruppen.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att antalet bostadskostnadsgrupper med avseende på bostadstilläggen till folkpensionärerna minskas till fyra och att orter, som för närvarande tillhöra den lägsta gruppen, flyttas upp i närmast högre från den 1 januari 1950 och erhålla samma bostadstillägg, som utgå i den nuvarande näst lägsta gruppen.

Stockholm den 21 januari 1949.

Nils G. Hansson
i Skegrie.

Harald Andersson
i Dunker.

Anders Pettersson
i Dahl.

Hj. R. Nilson
i Spånstad.

Sam. B. Norup.

Ivar Johansson
i Mysinge.

Harald Johnsson
i Skoglösa.

Karl Andersson
i Björkäng.

K. E. Hansson,
Skediga.

Gunnar Ericsson
i Näs.

Per Svensson
i Stenkyrka.

Gunnar Larsson
i Luttra.

Axel Rubbestad.

C. O. Carlsson
i Bakeröd.

David Boman
i Stafsund.